

Als je de periode 1993–1999 zorgvuldig terugkijkt, ontstaat het beeld dat de publieke controverse rond de Bijlmerramp voor een belangrijk deel werd gedragen door een relatief beperkte kring van steeds terugkerende personen, journalisten, activisten en politieke bondgenoten. Dat betekent echter niet dat de maatschappelijke onrust kunstmatig was. Integendeel: die onrust ontstond al direct na de ramp uit een combinatie van onzekerheid, schokkende gebeurtenissen, geruchten, losse waarnemingen, emoties en het gevoel dat belangrijke vragen nog onbeantwoord waren.

Veel mensen beschikten eenvoudigweg niet over de technische kennis, documenten of context om claims zelfstandig kritisch te beoordelen. In zo'n situatie worden vermoedens, speculaties en verhalen gemakkelijk met elkaar verbonden. Wanneer officiële communicatie bovendien verwarrend, onvolledig of wisselend overkomt, ontstaat ruimte voor alternatieve verklaringen en groeit het wantrouwen verder.

In die context werd de rol van de media door veel betrokkenen juist als noodzakelijk gezien. Journalisten konden druk uitoefenen, vragen stellen en onderwerpen op de agenda houden die volgens bewoners of hulpverleners onvoldoende aandacht kregen. Ook politieke betrokkenheid werd door velen als waardevol ervaren: Kamerleden konden immers namens burgers opheldering eisen wanneer het vertrouwen in instituties afnam.

Daarmee begint een proces waarin media, politiek en maatschappelijke onrust elkaar wederzijds versterken. Een journalist publiceert een mogelijke anomalie of verdenking, politici stellen Kamervragen, media berichten vervolgens weer over die politieke aandacht, waarna actiegroepen en betrokken burgers daarin bevestiging zien dat “er inderdaad iets niet klopt”. Zo gaat de bal rollen.

Het bijzondere van de Bijlmerramp is misschien niet dát zulke processen ontstonden — dat gebeurt vaker bij grote rampen — maar dat sommige vermoedens uiteindelijk een zelfstandig narratief gingen vormen dat tientallen jaren bleef voortbestaan, ook wanneer technische analyses, medische onderzoeken en parlementaire verhoren steeds minder ondersteuning boden voor de oorspronkelijke aannames.

Juist daar ontstaat een ingewikkeld spanningsveld. Veel betrokkenen waren oprecht overtuigd dat er méér aan de hand moest zijn. Maar tegelijkertijd bleek het vaak moeilijk om ook serieus naar contra-indicaties, ontkrachtende gegevens of technische beperkingen te kijken. Daardoor konden vermoedens cultureel sterker worden dan de feitelijke onderbouwing ervan.